Adnotările la text, abundente, precise şi de o bogată competenţă au, între altele, meritul de a oferi cititorilor o imagine completă a diverselor legende, prin semnalarea variantelor lor atestate la alţi autori şi confruntarea acestora cu versiunea higiniană. Rose se dovedeşte un excelent ghid în noianul de texte literare şi de scolii cu conţinut mitologic, şi, în aceeaşi măsură, un valoros cunoscător al folclorului, atunci cînd atrage în sfera comparaţiei şi unele basme care circulă pînă azi. Cîteva note semnalează şi erorile şi confuziile mitografului nostru, informaţia lui adesea deficitară şi exprimările improprii.

Appendix Hyginiana cuprinde textele care reproduc sau imită pe Hyginus: cel din CGL III, 56 sqq. datorat necunoscutului *grammaticus Leidensis* (numele tradiţional al fragmentelor este *Hermeneumata Pseudo-Dositheana*), o parte din scoliile lui Lactantius Placidus la *Tebaida* lui Statius şi din cele ale lui Servius la Vergilius, cîteva locuri din Cassiodor şi dintr-un scoliast medieval al *Etimologiilor* lui Isidor. Poate ar fi fost binevenită şi reproducerea unor fragmente din comentariul lui Arnulf din Orléans la *Fastele* lui Ovidiu.

De asemenea, ar fi fost potrivită, credem, o listă a abrevierilor folosite de editor, în măsura în care acestea se abat de la cele curente.

Lucrarea de faţă a împlinit, fără îndoială, lipsa, regretată, în 1919, de Tolkiehn (RE, X, 640), a unei ediţii critice complete a *Fabulelor* lui Hyginus, iar actuala reimprimare se explică prin faptul că ediţia reprezintă un cîştig încă nedepăşit al filologiei higiniene. Minuţiozitatea, sîrguinţa, scrupulul filologic exemplar, închinate unui autor de slabă valoare, plasează ediţia lui H. I. Rose între acele cercetări menite nu să aibă un succes foarte răsunător, ci să fie un admirabil instrument de lucru, indispensabil specialiştilor.

Nu putem încheia fără un cuvînt despre latina fluentă şi elegantă a savantului englez, despre umorul său, foarte discret, prezent în subtextul unor observaţii şi despre modestia sa de adevărat om de ştiinţă.

Este meritul editurii de a fi adăugat, prin tipărirea clară, pe hîrtie bună, la aleasa calitate a volumului.

G. Creţia

FLAVIUS ARRIANUS. *Expediţia lui Alexandru cel Mare în Asia.* Traducere şi indice de nume de Radu Alexandrescu, studiu introductiv, note, indice de termeni de Al. Suceveanu, Bucureşti, Editura ştiinţifică, 1966, 487 p.

Deşi scrisă în secolul al II-lea e.n., cea mai importantă lucrare privind epoca lui Alexandru cel Mare rămîne *Istoria* lui Arrianus, a cărei traducere continuă şirul autorilor antici apăruţi în româneşte în Editura ştiinţifică.

Introducerea amplă (38 pag.) cuprinde cadrul istoric şi literar în care a trăit şi şi-a desfăşurat activitatea scriitorul. Această activitate ne redă o imagine clară a tipului de literat al epocii: om cult, activ, cu o agitată carieră politică, stoic, ca formaţie filozofică, preocupat de oameni şi evenimente.

Studiul introductiv enunţă cîteva probleme importante, printre care menţionăm izvoarele istoriei lui Alexandru şi selectarea izvoarelor de către Arrianus. Ultima problemă, foarte controversată, a dus în timp la concluzii diverse, mergînd pînă la a-l socoti pe Arrianus un excerptator fără valoare de istoric. Din studiul comparat al celorlalţi istorici ai lui Alexandru, rezultă că Arrian a folosit direct opere variate, cea mai sigură fiind cea a lui Ptolemeu, scrisă probabil între anii 306—309.

Lucrarea este împărţită în 7 cărţi, începînd cu venirea la domnie a lui Alexandru şi expediţia sa în nordul Peninsulei Balcanice. Este un raport detaliat asupra drumurilor, organizării

https://biblioteca-digitala.ro

armatei şi luptelor duse de Alexandru. Cîteva momente din această lungă expediţie sînt: Gordion, lupta de la Issos, lupta lui Alexandru cu Poros, drumul prin deşertul Gedrosiei, Babilon.

Istoria lui Alexandru este determinată în ultimă instanţă — după Arrianus — de calităţile şi defectele monarhului, pe care scriitorul îl observă şi studiază cu atenţie.

Este interesant de urmărit felul în care încearcă istoricul să se descurce în hăţişul informaţiilor, să aleagă dintre aparenţe motivul real, mobilul diverselor acţiuni şi atitudini. El este determinat în aceasta de concepţia sa istorică, de convingerea că scrie pentru ca *Istoria* sa să constituie o lecţie de morală.

Din punctul de vedere al artei literare, lucrarea are o certă valoare. Limba este clară, stilul concis, vioi, variat; digresiunile pe diverse teme, legate însă de firul acţiunii (comparaţie între mai multe mituri ale lui Heracle II, 16, descrierea incintei templului lui Ammon III, 4, sumară descriere a Indiei V, 6, metodele de construire a unui pod de vase V, 7, drumul prin deşert VI, 25), fie că alcătuiesc cadrul acţiunii, fie că punctează momentele cele mai importante.

Din lectura volumului, cît şi din confruntarea a două cărţi cu originalul, rezultă că traducerea (după ediţia lui A.G. Roos, în colecţia Teubner, Leipzig, 1907) este nu numai corectă şi fidelă textului grec, dar şi reuşită din punctul de vedere al limbii române.

Uneori se întîmplă ca textul grec să fie mai plastic ca putere de expresie , iar textul românesc să urmărească mai mult sensul general, ca exemplu în IV, 3, 1; IV, 25,1.

Cîteva fraze sau pasaje, ca IV, 4,5, sau IV, 8,2 (paranteza) ar fi avut de cîştigat în claritate printr-o stilizare mai atentă.

Limba traducerii este îngrijită, corectă, frumoasă, cu o vădită tendinţă de modernizare a stilului. Mergînd pe această linie s-a ajuns din cînd în cînd la unele formulări improprii, ca în următoarele exemple: « văzîndu-şi oamenii puşi pe fugă şi pe tebani urmărindu-i dezlînat... » (I, 8,5); « adversarii lor se numărau printre cele mai prăpădite şi mai neîndemînatice popoare din Asia... » (II, 7,5); soţii îi prezentau scuzele lor pentru cele petrecute... acesta din urmă îi răspunse politicos» (IV, 5,1). Subliniem însă că acestea sînt observaţii cu totul de amănunt faţă de exactitatea traducerii, unitatea şi frumuseţea stilului.

În încheierea volumului, schiţa organizării armatei terestre şi a flotei lui Alexandru, cea a familiei ultimilor Ahemenizi şi cea a satrapilor lui Alexandru, concentrează cîteva date absolut necesare pentru studiul unui specialist.

Pentru aceştia, cît şi pentru cititorii neavizaţi, dar interesaţi de istorie, traducerea *Istoriei* lui Arrian oferă un material inedit şi interesant.

Ἀνάβασις Ἀλεξάνδρου face astfel parte dintr-un şir de traduceri care ilustrează epoca elenistică şi romană, parte din traduceri apărute deja: Polibiu, Appian, Plutarh, Arrian aci prezentat, parte aflate în planul Editurii ştiinţifice, ca Pausanias, Dio Cassius şi altele.

În felul acesta se realizează treptat un deziderat vechi al Academiei, enunţat încă de la fondarea ei: publicarea de traduceri valoroase din autorii antici.

Marina Marinescu

ÉPICTÈTE, *Entretiens*. Livre IV. Texte établi et traduit par Joseph Souilhé, avec la collaboration de Amand Jagu. Paris, Les Belles Lettres, 1965, 93 pagini duble.

Prezentînd în volumul VIII al Studiilor clasice (p.331) cartea a III-a a *Conversaţiilor* lui Epictet apărută în celebra colecţie patronată de Asociaţia Guillaume Budé, încheiam dorindu-le

https://biblioteca-digitala.ro